

Õppida midagi uut või värskendada olemasolevaid teadmisi

Reili Argus

Tallinna Ülikooli eesti keele professor, liidu tegevliige

Tallinna Ülikooli keeleteoimetamise õppekava ainetes on juba mitu aastat osale-
nud kuulajaid, kes on tulnud väljastpoolt ülikooli ja otsustanud valida just nimelt
ühe konkreetse keeleteoimetamise aine.

Mikrokraadiprogrammis „Keeleteoimetamine“ sai esimest korda osaleda
2022. aasta sügisel, sest olime otsustanud pakkuda täiendusõppijaile tervikliku-
mat õppeainekomplekti. Meie eesmärk on arendada osalejate toimetamisioskusi,
täiendada nende teadmisi eesti keele normist, aga ka kirjandusliku teksti toime-
tamisest, keelekorraldusest ja kirjastamisest.

**Mikrokraadiprogrammi
läbinu peaks oskama
hinnata tekstide
toimetamise vajadust
ja tekste keeleliselt
toimetada.**

Õppimise eeldus on bakalaureusekraad või sellele
vastav haridustase ja eesti keele oskus C2-tasemel. Mikro-
kraadiprogrammi läbinu peaks oskama hinnata tekstide
toimetamise vajadust ja tekste keeleliselt toimetada. Samuti
peaks ta oskama mõista ja rakendada keelesoovitusi, pare-
mini orienteeruda eesti õigekirja probleemkohtades ning
tundma kirjastamise põhimõtteid.

Programm toimub kahe semestri vältel, annab kokku 12 EAPd ja sisaldab
kaht tasemeõppe ainet, millest üks toimub sügisel, teine kevadel.

Räägime toimetamisest ja kirjastamisest

Esimene aine on „Toimetamine“ (õppejõud Reili Argus koos Tiina Rüütmaa ja
Egle Heinsarega), milles antakse keeleteoimetamise põhialused ja esmased osku-
sed. Vaadeldakse toimetamise tasandeid, põhimõtteid ja etappe (nt keeleteoime-
tamine, korrektuur) ning seda, kuidas hinnata teksti toimetamise vajadust, eri
liiki tekstide (nt tarbe-, ajalehe-, ajakirja-, ilukirjandus-, teadustekstide) sisulise
ja keelelise toimetamise spetsiifikat. Tegeletakse ka probleemsemate õigekirja-
küsimustega, sagedasemate lausestus- ja sõnakasutusprobleemidega ning tõlke
toimetamise spetsiifikaga. Samuti käsitletakse keeleteoimetaja koostööd teksti
autori ja küljendajaga ning toimetamistöö eetilisi külgi.

Teises aines, „Kirjastamise alused ja kirjandusliku teksti toimetamine“ (õppejõud Piret Viires) on seatud eesmärgiks tutvustada praktilist kirjastustegevust ning kirjanduslikku toimetamist (õppejõud Anne Lange). Aines antakse ülevaade tänapäevasest kirjastustegevusest Eestis ja arendatakse oskust orienteeruda kirjastamisprotsessi erinevates etappides. Osaleja saab kirjanduslikke, õiguslikke ja majanduslikke teadmisi, mis on vajalikud praktilise kirjastamise juures. Toimetamisosas on eesmärk tutvustada kirjandusliku toimetamise eripära ning anda toimetajale teksti spetsiifikast lähtuvaid juhtnööre, kuidas teksti toimetada, samuti arendada emakeeles väljendumise paindlikkust ja täpsust.

Programm tõmbab mitmekülgse taustaga õppureid

Tallinna Ülikooli mikroraadiprogrammi õppijaid on mõlemal aastal olnud kümnekond. See on suurim võimalik arv, sest loengutes ollakse koos magistriõppekava üliõpilastega ja see seab rühma suurusele piirid.

Magistrikaval ja mikroraadiprogrammis õppijate ühes rühmas töötamine on kasulik mõlemale poolele. Kui magistrikava üliõpilastel on parem arusaam õppetöö korraldusest ülikoolis ja mõnevõrra värskemad õigekirjateadmised, siis mikroraadiprogrammi õppijate mitmekülgne ja sageli filoloogide omast hoo-piski erinev taust paneb näiteks tekstide keeleteoimendamisel arvesse võtma väga eri tüüpi asjaolusid.

Nii oskab juristist õppija pöörata tähelepanu sellele, kui tekstis on mõni viide õigusaktile ebakorrektnel või on kasutatud mõnd terminit teises mahus kui seaduse tekstis, ametniku taustaga õppija teab parandada ministeeriumide hiljuti muudetud allasutuste nimetusi, Kaitseväes töötav õppija leiab aga tekstist kiiresti üles sõjandustermineid puudutavad vead jne.

Senisest tagasisidest on näha, et õppijad on Tallinna Ülikooli mikroraadiprogrammiga rahule jäänud. Näiteks on kirjeldatud, kuidas programmi alguses võeti kirjastamisainet kui keeleteoimendamise kohustuslikku, kuid enda huvidest ometi kaugemale jäävat osa. Pärast aine läbimist leiti seevastu, et kirjastamisvaldkond pakub siiski päris palju põnevat. Kõige enam on aga hinnatud just võimalust värskendada teadmisi, olgu nendeks siis kas õigekirjaga seotu või keeleteoimendamise põhimõtetele puutuv.

Kõige enam on aga hinnatud just võimalust värskendada teadmisi, olgu nendeks siis kas õigekirjaga seotu või keeleteoimendamise põhimõtetele puutuv.

Kuidas üks jurist käis keeleteoimendamist õppimas

Mari Roots

mikroraadiprogrammi läbinud jurist

Ühel aastatetagusel eluhetkel tundsin soovi õppida midagi uut: olin töötanud üle 20 aasta juristina ja vajasin vaheldust. Seejuures ei olnud ma sugugi kindel, mida õppida.

Kooliajal köitsid mind eesti keel ja kirjandus. Eriala valikul olin tookord kahevahel, otsustades lõpuks õigusteaduse kasuks. Siiski jäi loovkirjutamise vaim mu hinge tiibu lehitama. Kirjutasin, järgides ebaoriginaalselt klassikalist tava suunata looming otse sahtlisse.

Sel aastatetagusel eluhetkel ei mõelnud ma ei eesti keelele ega kirjutamisele. Seadsin sammud hoopis karjäärinõustaja juurde, kurtes, et vajan vaheldust, ent ei tea, millises suunas liikuma asuda. Ja just seal, nõustaja kabinetis, tabas mind mõistmine, et mulle võiks pakkuda huvi keeleteoimendamine.

Endas selgusele jõudmine oli pool võitu. Edasi tähendas see uute õpingute alustamist. Ja see tundus tõeliselt suure väljakutsena. Kuidas mina, aastaid üle 40, lähen ühtäkki kooli tagasi? Kas pean alustama päris algusest, võttes esmalt ette kolme- ja seejärel kaheaastase õpinguprogrammi? Kuidas ma seda kõike jõuan?

Ühe filosoofiasuuna järgi puuduvad elus juhused ning inimeste teid ja radu sätitakse just nii, nagu parajasti vaja. Nii selguski, et ülikoolid olid äsja avanud ukse millelegi täiesti uuele: mikroraadiõppele. Muu hulgas pakuti võimalust õppida keeleteoimendamist. Minu jaoks tähendas see võimalust õppida mõistlikus ajamahas ja samas jõuda selgusele, kas olen õigel teel.

Kaasahaarav õppetöö

Liitusin Tallinna Ülikooli keeleteoimendamise mikroraadiprogrammiga kevadsemestril. Lisaks mulle läbis seda veel neli julget inimest.

Õppeaineid oli sel semestril üks: „Tekstianalüüs, grammatika ja sõnavara“. Uskusin, et saan sellega hästi hakkama, sest olin end alati eesti keeles üsna tugevaks pidanud. Loomulikult selgus, et eksisin. Kontrolltöö, mis sisaldas üsna

palju kooliajal õpitut (morfoloogia, süntaks, sõnavälde, astmevaheldus) nõudis korralikku ajutööd ning rühmatööd panid proovile kõik meie teadmised.

Õpitava oli väga põnev, emeriitprofessor Krista Kerge loengud olid huvitavad, kaasahaaravad ja mõtlemapanevad. Minust sai Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu teadusraamatukogu lugeja ja mu kirjutuslauale jõudis üksjagu keerulist lektüüri. Kuna keeruline taandub sageli millelegi lihtsale, siis ammutasin teadmisi ka põhikooliõpikutest: kui juba teismeline saab aru, siis saan eelduslikult mina ka.

Järgmise õppeaasta sügissemestriks oli õppekava muudetud: keeleteoimetamise mikrokraadiprogramm sisaldas edaspidi vaid kahte ainet: aineid „Toimetamine“ ning „Kirjastamise alused ja kirjandusliku teksti toimetamine“. See ei heidutanud mind, sest olin juba omandanud palju häid teadmisi ja teeninud välja oma esimesed 6 EAPd.

Sügissemester algas toimetamisega. Loengud kahe suurepärase õppejõu käe all olid taas huvitavad ja kaasahaaravad. Kodutöid, sealhulgas hindelisi töid, oli palju, mis tähendas, et õpingud olid seegi kord intensiivsed. Suur ja väike algustäht, teema ja reema, tsitaatsõnad ja kursiiv, ülakoma ja jutumärgid ...

„Kas tõesti on eesti keel mu emakeel?“ imestasin retsepte korrigeerides. „Eesti keel on üks ütlemata keeruline keel,“ mõtisklesin nuputades, kuidas ühe või teise veini või juustu nimetust kirjutada. Tuli välja, et *rosé* läheb kursiivi ja kirjutatakse väikese tähega, bordoo püsib püsti ja vajab väikest algustähte, Sauvignon Blanc: mõlemad algustähed on suured ja tekst jääb püsti püsima. Võõrapärane Cheddar kehtestab end suure algustähena ja püsib kindlalt püsti, kuid sama eksootiline *manchego* nõuab väikest algustähte ja vajub kurvalt külili.

Mõnusat vaheldust pakkus tõlke toimetamine. Tekstid olid huvitavad, originaalteksti ja tõlke võrdlused nõudsid tähelepanu ning õppejõud oli südamega asja juures. Saime palju väärtuslikke näpunäiteid, kusjuures õpetatav ei jäänud üksnes teooriaks, vaid proovisime ja katsetasime, kuidas aru saame ja toime tuleme.

Saime palju väärtuslikke näpunäiteid, kusjuures õpetatav ei jäänud üksnes teooriaks.

Kevadsemestril tudeerisime ainet „Kirjastamise alused ja kirjandusliku teksti toimetamine“. See oli põnev aine, mis juhatas ilmselt paljusid meist uude maailma. Väga suur pluss oli trükikoja külastamine, kus nägime, kuidas üks raamat päriselt valmib. Eksamitöös võtsime ette kirjastusprojekti, mõeldes läbi kõik alates paberi paksusest kuni rahastamisallikateni.

Mida mikroraadiõpe mulle andis?

Esmalt andis see arusaama, et kunagi ei ole hilja õppida ja uusi teadmisi omandada. Ülikoolis ei kohta sugugi ainult noori inimesi, vanuseklass on varieeruv. Teiseks leidis kinnitust ammune tõdemus, et mida rohkem uusi teadmisi omandad, seda vähem tunned end teadvat. Sellest tundest hoolimata toimus areng ja

ma olen targem kui varem. Kolmandaks andis lühiprogrammi läbimine mõistmise, kas see valdkond mulle meeldib ja sobib.

Olen väga tänulik õppejõududele nende positiivse ja toetava suhtumise eest. Vaid ühe õppejõu suhtumisest jäi okas hinge, aga eks see oli selline isiklik ja subjektiivne okas.

Mis jäi vajaka? Iga uue oskuse kinnistamine nõuab harjutamist. Võrreldes tasemeõppega kestab mikrokraadiprogramm lühikest aega, pakkudes õppijale valdkonnast üldisi teadmisi. Kuna mina ei olnud varem keeleteoimetamise, tõlkimise vmt kokku puutunud, siis tundsin puudust süstemaatilisest juhendatud harjutamisvõimalusest. Otsisin seda iseseisvalt ja leidsin praktiseerimisvõimaluse MTÜ Wikimedia Eesti juures. Olen väga tänulik Ann Siimanile, kes oli nõus mind juhendama ning tänu kellele kogesin isiklikke edusamme ja edasiminekut.

Iga saavutatud tulemus teeb meele rõõmsaks. Meie, lõputunnistuse saajad, rõõmustasime samuti, et olime läbinud programmi edukalt. Siiski saabus koos tunnistusega teatav pettumus: kuigi aineid olin läbinud 18 EAP ulatuses, mahtus neid tunnistusele vaid 12.

Nimelt tõi õppekava muutmine süsteemis kaasa varasema õppekava alusel omandatud ainepunktide kaotamine. Jah, need kajastusid küll õppesoorituste tõendil, kuid oleks olnud kena näha oma töö tulemust ka tunnistusel: seegi 6 EAP mahuga aine kuulus esialgu õppekavasse. Katsetamise ja üleminekuaga-del võiks arvestada õppurite tegelikku panust.

Kokkuvõttes leian, et mikrokraadiprogrammid kujutavad endast edasiarendamist väärivat süsteemi. Esimesed pääsukesed on teele saadetud, nende tagasisidest on võimalik üht-teist õppida.

Mikrokraadiprogrammi läbijad õpivad koos tasemeõppe keeleteoimetajate ja tõlkidega. See tagab õppe kvaliteedi ja hinnaalanduse suhtumise eksamitel.

Mina olen oma teekonnaga rahul: omandasin teadmisi, mida vajasin. Siiski olen jäänud mõtlema, kas ja kuidas õpinguid jätkata. Mulle meeldiks süsteem, mille puhul ei pea õppima mitte järjepanu, vaid seda võib teha tsüklikena. Väike paus aitab õpitud kinnistada, hinge tõmmata ja uuteks õpinguteks raha koguda.

Sellest lähtudes võiks mikrokraadiprogramm olla üles ehitatud selliselt, et väikesed programmid annavad lõpuks kokku suurema terviku, mis on võrdväärne tasemeõppes saavutatava tulemusega.

Kuhu olen välja jõudnud? Jätkan juristitööd, kus tulevad hea keeletunnetus ja korralikud keeleteadmised üksnes kasuks. Tasapisi jätkan loovkirjutamisega. Sahtlid soovin edaspidi võimalikult loominguvabaks jätta ja kirjutatule parema väljundi leida. Selles oli suureks abiks kirjastusprojekti koostamine, mis aitas muu hulgas läbi mõelda võimaliku raamatu süžee.

Minu huvi keeleteoimetamise vastu ei ole raugenud. Seepärast loodan väga, et mikrokraadiõppe süsteem täiustub ning pakub aina paremaid ja kombineeritavamaid võimalusi.